

**- Opiniepeiling -
De beloningen van topbestuurders
in de financiële sector
2018**

Management Summary

Amsterdam, 10 april 2018

Projectnummer: B2838

drs. Ahmed Ait Moha

Katrien Oomen, MSc.

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage - anders dan integrale publicatie - is echter schriftelijke toestemming vereist van Motivaction International B.V.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	1
1.1 Achtergrond en doelstelling	1
1.2 Methode en opzet	1
1.3 Samenvatting en conclusies	2
1.4 Resultaten	3
2. Facts en Highlights	6
Bijlage: Onderzoekstechnische informatie	8

1. Inleiding

Naar aanleiding van de recente verhoging van de salarissen van topbestuurders in de financiële sector, heeft Motivaction International B.V. in opdracht van FNV Finance onderzoek gedaan naar de houding en opvattingen van burgers, medewerkers in de financiële sector en leden van FNV Finance ten aanzien van deze verhogingen. Daarbij is onder andere nagegaan welke rol men ziet weggelegd voor de vakbonden. In voorliggende management summary worden de belangrijkste resultaten samenvattend beschreven. Voor een uitgebreide uiteenzetting van de onderzoeksresultaten wordt verwezen naar de separate PowerPoint-rapportage.

1.1 Achtergrond en doelstelling

ING, ASR, Nationale Nederlanden en NIBC hebben het afgelopen jaar gemeld dat zij de salarissen op directieniveau willen verhogen. Het gevolg was grote maatschappelijke verontwaardiging, en een maatschappelijke discussie over de vraag of de verhogingen wenselijk zijn, of de verhogingen teruggedraaid moeten worden, en de impact van de verhogingen op het vertrouwen in de financiële sector.

Als input voor de eigen koers en te voeren beleid t.a.v. de beloningen van topbestuurders in de financiële sector wenst FNV Finance inzichtelijk te maken wat de invloed is van de verhogingen op het vertrouwen in de financiële sector, maar vooral ook welke maatregelen burgers en medewerkers willen zien naar aanleiding van de verhogingen. Waarbij een belangrijke vraag is welke rol men daarbij ziet weggelegd voor de vakbonden. Daarnaast kan een vergelijking gemaakt worden wat betreft trends in de huidige data met die van 2015, om te zien of de opvattingen ten aanzien van de verhogingen van de beloningen van topbestuurders anno 2018 anders is.¹

Motivaction heeft een onderzoek opgezet met als doel de volgende vragen van FNV Finance te beantwoorden:

- *In hoeverre hebben de salarisverhogingen van topbestuurders impact op het vertrouwen in de sector?*
- *Hoe wordt door de Nederlandse bevolking, FNV Finance-leden en medewerkers in de financiële sector aangekeken tegen de salarisverhogingen?*
- *In hoeverre vinden burgers, medewerkers in de sector en FNV Finance-leden dat er maatregelen genomen dienen te worden tegen de verhogingen?*
- *Welke maatregelen worden effectief en toepasselijk geacht?*

1.2 Methode en opzet

Het veldwerk is volledig online uitgevoerd en heeft plaatsgevonden in de periode van 27 maart tot 4 april 2018. Er zijn drie doelgroepen meegenomen in het onderzoek:

1. **Nederlandse bevolking:** 1.079 burgers van 18 tot 70 jaar uit het onderzoekspanel van Motivaction. Deze steekproef is representatief voor de Nederlandse bevolking.
2. **Medewerkers in de financiële sector:** 262 medewerkers werkzaam in de financiële sector tot het functieniveau middelmanagement. Deze steekproef is afkomstig uit het onderzoekspanel van Motivaction.

¹ De meting van 2018 kan niet als directe vervolgmeting van 2015 worden gezien, vanwege verschillende omstandigheden, zoals het feit dat de ophef over salarisverhogingen dit maal andere financiële instellingen betreft dan in 2015.

3. **FNV Finance-leden:** 386 leden van FNV Finance hebben deelgenomen aan het onderzoek. Deze steekproef vormt een goede afspiegeling van de FNV Finance-leden naar leeftijd en geslacht en is afkomstig uit het relatiebestand van FNV Finance.

1.3 Samenvatting en conclusies

De verontwaardiging over de verhogingen van de salarissen van topbestuurders in de financiële sector is net als in 2015 groot. Het gaat daarbij met name om verhogingen van meer dan 25%. Zowel burgers, als medewerkers en FNV Finance-leden hebben veel moeite met de verhoging van salarissen van topbestuurders. Reden hiervoor is dat de salarisverhogingen voor medewerkers de afgelopen jaren beperkt waren tot zo'n 2 procent, en bestuurders juist het vertrouwen in de sector terug zouden moeten winnen. Deze verhogingen dragen daar niet aan bij. Ook speelt nog steeds mee dat een groot deel van de bevolking vindt dat de financiële sector mede verantwoordelijk is voor de economische crisis van de afgelopen jaren. Over verhogingen die gelijk zijn aan die van de rest van de sector (circa 2%) zijn zowel burgers, als medewerkers en FNV Finance-leden positiever.

De publieke verontwaardiging leidt ook in 2018 opnieuw tot verminderd vertrouwen in de financiële sector. Dit geldt vooral voor bestuurders, maar ook het vertrouwen van medewerkers is opnieuw aangetast. De verhogingen hebben er daarnaast toe geleid dat medewerkers en FNV Finance-leden minder trots zijn om in de sector werkzaam te zijn. Ook schaamt opnieuw een deel van de medewerkers en FNV Finance-leden zich om in de sector werkzaam te zijn. Hoewel het aantal medewerkers en FNV Finance-leden dat overweegt om (indien mogelijk) over te stappen naar een andere sector lager is dan in 2015, geeft nog altijd een derde van de FNV Finance-leden aan dit te overwegen.

Het terugdraaien van de salarisverhoging, zoals ING deed met de verhoging van het salaris van topman Ralph Hamers, zorgt er niet voor dat het vertrouwen in bestuurders en de financiële sector in totaliteit weer terugkeert. Het merendeel van de ondervraagden vindt het jammer dat dit pas gebeurde nadat er druk kwam vanuit de maatschappij.

De opvatting onder het Nederlandse publiek is dat salarissen van bestuurders niet zouden mogen stijgen zolang er gedwongen ontslagen vallen en zolang de loonsverhogingen bij de rest van het personeel beperkt zijn. Dit wordt als oneerlijk beschouwd. Alle argumenten die worden aangedragen om de verhogingen te onderbouwen en te legitimeren worden óf niet geloofd, óf niet geaccepteerd als valide. De tegenargumenten wegen veel zwaarder.

Er is een brede maatschappelijke steun voor het ingrijpen van de overheid bij buitensporige salarisverhogingen maar er is zeker ook een rol voor de vakbond weggelegd. Alle groepen (Nederlandse burgers, medewerkers in de financiële sector en FNV Finance-leden) zien een rol voor de vakbond bij het aanpakken van onwenselijke salarisverhogingen. De roep om acties vanuit de vakbonden is in 2018 zelfs gestegen ten opzichte van 2015, onder alle medewerkers van de financiële sector en onder FNV Finance-leden. Tegenmaatregelen met draagvlak zijn onder andere; dat vakbonden een forse looneis neerleggen bij de salarisonderhandelingen in de sector of dat een vakbondslid deel uit gaat maken van de Raad van Commissarissen.

Andere maatregelen om herhaling te voorkomen kunnen ook op steun rekenen van het Nederlands publiek. Zo is bijvoorbeeld meer dan de helft van de burgers positief over het idee dat alle banken en verzekeraars verplicht een onafhankelijke ethische commissie krijgen die bij voorgenomen salarisverhogingen geraadpleegd moet worden. Ook het idee van een gemaximaliseerd salaris van twintig keer het salaris van de minst verdienende persoon binnen een bedrijf kan op bijval rekenen.

1.4 Resultaten

Geen begrip voor verhogingen van salarissen van topbestuurders van meer dan 25%

Het nieuws over de verhogingen van de topbestuurders in de financiële sector leeft in de maatschappij, en wordt door een grote meerderheid van de bevolking gevolgd. 28% van het Nederlands publiek heeft het nieuws goed of intensief gevolgd, en nog eens 45% een beetje. Medewerkers in de financiële sector volgen het nieuws vaker op de voet (48%) en de leden van FNV Finance zijn hier nog sterker in geïnteresseerd (59%). De verhoging van de beloning van de topbestuurders met meer dan 25% wordt door de meerderheid van de bevolking afgekeurd (71%). FNV Finance-leden staan nog een stuk negatiever tegenover dergelijke verhogingen (82%).

Tegenargumenten wegen zwaarder dan argumenten voor de salarisverhogingen

Net als in 2015 kan geen enkel van de voorgelegde argumenten vóór de salarisverhogingen het begrip voor deze verhogingen vergroten. Het lezen van alle argumenten verhoogt de acceptatie niet. In het meest gunstige geval geeft 5% van de Nederlandse bevolking aan dat de aangedragen argumentatie de verhogingen legitimeert. Echter, het merendeel van de bevolking maar ook van de medewerkers is de mening toegedaan dat geen enkel argument de verhogingen aanvaardbaar maakt. Bij een aantal argumenten voor salarisverhogingen geeft een meerderheid zelfs aan dat men denkt dat ze niet kloppen. Hierbij gaat het om de argumenten:

- Dat als de salarissen van bestuurders worden verhoogd zij langer bij de financiële instelling werkzaam blijven.
- Dat de bestuurders de financiële instellingen weer op de rails hebben gekregen na de economische crisis en dat ze daarvoor beloond mogen worden met een salarisverhoging.
- Dat de bestuurders anders naar het buitenland vertrekken, omdat ze daar meer kunnen verdienen.
- Dat de hoogte van bonussen voor bestuurders in de bankensector beperkt zijn.

Een aantal argumenten worden overwegend wel als inhoudelijk juist beschouwd, maar maken de verhogingen echter nog niet aanvaardbaar:

- Dat de salarissen van bestuurders in de financiële sector lager zijn dan die van bestuurders bij andere grote Nederlandse bedrijven, zoals KPN, Ahold en Unilever.
- Dat de salarissen van bestuurders in de financiële sector in Nederland lager zijn dan die van bestuurders bij soortgelijke instellingen in het buitenland.
- Dat de verhoging van het salaris volgens afspraak met de Raad van Commissarissen is.

De argumenten tegen de salarisverhogingen wegen aanzienlijk zwaarder. Onderstaand een opsomming van de tegenargumenten, waarbij voor alle argumenten geldt dat deze door minstens de helft van de burgers en medewerkers worden onderschreven.

- Als één van de veroorzakers van de economische crisis heeft de financiële sector de maatschappij veel schade berokkend, een salarisverhoging voor de bestuurders is dan niet gepast.
- In het afgelopen jaar zijn veel medewerkers in de financiële sector ontslagen, het is dan niet gepast om een loonsverhoging voor de bestuurders door te voeren.
- In de afgelopen jaren heeft er beperkte loonsstijging plaatsgevonden voor de medewerkers in de financiële sector. Dan is het niet gepast om de salarissen van de bestuurders wél te verhogen.
- De bestuurders dienen het goede voorbeeld te geven om het vertrouwen in de sector te verhogen, dat doen ze niet door hun salarissen te verhogen.
- Het salaris van de bestuurders is al zeer hoog, verhoging daarvan is niet gewenst.

Na het lezen van de voor- en tegenargumenten is en blijft er alleen begrip voor een salarisverhoging die aansluit bij het niveau van de rest van de medewerkers (circa 2%). Voor beloningen van 25% tot 50% blijft geen begrip bestaan bij alle groepen in de samenleving.

Salarisverhogingen schaden opnieuw vertrouwen in de sector

Het verhogen van de salarissen van topbestuurders heeft het vertrouwen van de Nederlandse bevolking in de financiële sector wederom geschaad. Dit geldt het sterkst voor het vertrouwen in bestuurders, maar ook het vertrouwen in de medewerkers in de sector is geschaad. Bij 63% van de Nederlandse bevolking is het vertrouwen in de financiële sector verslechterd. 67% heeft minder vertrouwen in bestuurders, en 44% heeft ook minder vertrouwen in de medewerkers in de financiële sector. FNV Finance-leden zien het vertrouwen in de financiële sector nog negatiever in: 75% zegt dat het vertrouwen in de sector in het geheel (sterk) is verslechterd. FNV-leden zijn vooral negatiever over bestuurders: 82% geeft aan dat het vertrouwen in deze bestuurders is verslechterd. 46% geeft aan dat het vertrouwen in medewerkers is verslechterd.

Trots en werkplezier zijn afgenomen

Van de medewerkers in de financiële sector geeft een meerderheid aan dat hun gevoel van trots om werkzaam te zijn in de sector is afgenomen (41%). 51% geeft aan dat het geen invloed heeft op hun gevoel van trots. Het gevoel van trots is bij FNV-leden sterker aangetast (68%). Een vijfde (17%) van de medewerkers geeft aan zich ervoor te schamen in de financiële sector werkzaam te zijn. En bij FNV-leden is dit iets hoger (22%).

Ook ten aanzien van het ondervonden werkplezier heeft de verhoging impact. Bij een vijfde is het werkplezier afgenomen. Bij tweederde heeft het echter geen invloed. Bij een klein deel van 9% hebben de verhogingen invloed op de getoonde inzet op het werk. Bij FNV-leden is dit aandeel iets groter, namelijk 12%. De overgrote meerderheid geeft aan dat hun inzet onveranderd is gebleven (87%).

Terugdraaien van de verhoging door ING is positief maar had op eigen initiatief moeten gebeuren

Een overgrote meerderheid van de bevolking (81%), maar ook van de medewerkers in de sector, is zeer positief over de beslissing van ING om de verhogingen ongedaan te maken. Hierbij wordt de kritische kanttekening geplaatst dat men het jammer vindt dat dit pas is gedaan na maatschappelijke druk (48%) en geeft één op de vijf Nederlandse burgers aan dat zij dit als een bevestiging zien van de onkunde van het bestuur. Tweederde vindt dat bestuurders zelf zouden moeten afzien van verhogingen en 38% van Nederland vindt dat ING publiekelijk excuses moet aanbieden voor de voorgenomen verhoging.

Groot draagvlak voor wetgeving die de verhogingen ongedaan maakt

Het idee dat de overheid ingrijpt om salarisverhogingen nu en in de toekomst terug te draaien wordt gesteund door bijna 80% van alle Nederlandse burgers. Een meerderheid (60%) van het Nederlandse publiek wil dat de overheid ingrijpt met wetgeving die de verhogingen ongedaan maakt. Dit idee leeft bij 66% van de FNV Finance-leden. Er is ook een rol weggelegd voor burgers die hun ongenoegen laten blijken door over te stappen van bank of verzekeraar bij ongepaste salarisverhogingen.

Van vakbonden wordt actie gevraagd

Naast de overheid en burgers ziet men ook voor de vakbonden een belangrijke rol weggelegd in het ongedaan maken van de verhogingen. De helft van Nederland vindt dat de vakbonden zich hard moeten inzetten om de verhogingen ongedaan te maken. Waarbij de roep om harde inzet door de vakbonden groter is bij de FNV-leden (58%). Slechts 3% van de FNV Finance-leden vindt dat de vakbonden zich afzijdig moeten houden.

Bijna de helft van het Nederlandse publiek (45%) is van mening dat de vakbonden als reactie op de verhogingen met een forse looneis moeten komen. Medewerkers in de financiële sector steunen deze maatregel nog sterker (50%) en onder de FNV-leden is de steun nog groter (66%). Andere maatregelen die door vakbonden ingebracht kunnen worden zijn:

- 1) Maximalisatie van de beloning tot twintig keer het salaris van de minst verdienende persoon in het bedrijf. (26% is voorstander van deze maatregel. FNV Finance-leden zijn aanzienlijk positiever over deze maatregel, namelijk 51%).

- 2) Opnemen van minimaal één vakbondsbestuurder in de Raad van Commissarissen om de belangen van de medewerkers te vertegenwoordigen (de helft van Nederland ondersteunt deze maatregel (51%). Waarbij het draagvlak onder FNV-leden met 70% aanzienlijk groter is).
- 3) Instellen van verplichte onafhankelijke ethische commissies die bij voorgenomen salarisverhogingen geraadpleegd moeten worden (54% van de Nederlandse burgers steunt deze maatregel en 66% van de FNV Finance-leden).
- 4) Salarisverhoging van bestuurders koppelen aan de salarisstijging bij de rest van de medewerkers (62% van de Nederlandse burgers steunt deze maatregelen, 69% van de medewerkers in de sector en 83% van de FNV Finance-leden).

2. Facts en Highlights

Geen begrip voor loonsverhogingen van meer dan 25% voor bestuurders

- 71% beschouwt de verhoging van de salarissen van topbestuurders als negatief (medewerkers in de financiële sector: 66% en FNV Finance-leden: 82%).
- 71% van de Nederlandse bevolking heeft geen begrip voor de verhogingen (71% medewerkers, en FNV Finance-leden: 85%).
- Argumenten aangehaald ter verdediging van de salarisverhogingen worden door 70 tot 76% niet als legitiem beschouwd.²
- Bij beloningen van circa 2% is men positiever (55% Nederlands publiek, 71% medewerkers en 68% FNV Finance-leden is positief), en hier heeft men meer begrip voor (48% Nederlands publiek, 63% medewerkers en 61% FNV Finance-leden heeft hier begrip voor).

Salarisverhogingen onterecht gezien beperkte salarisverhogingen bij medewerkers

- Zolang er beperkte loonsverhogingen plaatsvinden voor medewerkers mogen er ook slechts beperkte loonsverhogingen plaatsvinden bij bestuurders (70% Nederlands publiek, 71% medewerkers en dit wordt significant vaker onderschreven door FNV Finance-leden: 89%).
- Zolang er medewerkers worden ontslagen is het niet gepast om het salaris van bestuurders te verhogen (69% Nederlands publiek, 70% medewerkers, en dit wordt significant vaker onderschreven door FNV Finance-leden 82%).
- 32% van het Nederlands publiek heeft geen moeite met salarisstijgingen in de top als salarissen van medewerkers ook worden verhoogd (medewerkers: 39%, FNV Finance-leden: 41%).

De salarisverhogingen hebben grote impact op het vertrouwen in de financiële sector

- Het vertrouwen in bestuurders in de financiële sector is bij 67% van het Nederlands publiek verslechterd.
- Het vertrouwen in de medewerkers is bij 44% van het Nederlands publiek verslechterd.
- Het vertrouwen in de financiële sector in zijn totaliteit is bij 63% verslechterd.
- Bij medewerkers in de sector is het vertrouwen minder geschaad (63% minder vertrouwen in bestuurders, 24% minder vertrouwen in medewerkers, 54% minder vertrouwen in sector als totaal).
- Bij FNV Finance-leden is het vertrouwen in bestuurders (82%) en sector (75%) sterker geschaad (vertrouwen in medewerkers is bij 46% geschaad).

Trots om in sector te werken is afgenomen

- 41% medewerkers is minder trots om in de sector te werken.
- Van de FNV Finance-leden is trots nog sterker afgenomen (68%).
- 17% van de medewerkers schaamt zich ervoor om in de financiële sector werkzaam te zijn.
- Schaamte heerst nog sterker bij FNV Finance-leden (22%).
- 21% van de medewerkers ervaart minder werkplezier (bij FNV Finance-leden nog sterker vermindert: 33%).
- Bij 9% van de medewerkers hebben de verhogingen invloed op de getoonde inzet op het werk. Bij FNV Finance-leden is dat nog sterker (12%).

Men is positief over het terugdraaien van de salarisverhoging door ING

- 81% van het Nederlands publiek is positief over het terugdraaien salarisverhoging door ING (85% medewerkers, 94% FNV Finance-leden).

² Dat bestuurders anders naar het buitenland vertrekken
Dat hun bonussen beperkt zijn
Dat de salarissen van topbestuurders in andere sectoren hoger zijn
Dat bestuurders de banken weer op de rails hebben gekregen na de financiële crisis

- Wel vindt 48% van het Nederlands publiek het jammer dat dit pas gebeurt na maatschappelijke druk (55% medewerkers en dit wordt vaker gevonden door FNV Finance-leden (met 63%) dan bij de andere twee groepen).
- 18% van het Nederlands publiek ziet hierin bevestiging van onkunde van bestuur (21% medewerkers, 24% FNV Finance-leden).
- 64% van het Nederlands publiek vindt dat alle bestuurders in de financiële sector moeten afzien van salarisverhogingen (58% medewerkers, 59% FNV Finance-leden. Bij FNV Finance-leden is dit percentage significant hoger dan bij de andere twee groepen).

Ingrijpen nodig om vertrouwen te herstellen

- Bij 32% van het Nederlands publiek herstelt het vertrouwen in de sector als de verhogingen worden teruggedraaid (32% medewerkers, 31% FNV Finance-leden).
- Bij 22% geldt dat vertrouwen ook niet zal toenemen als men de salarisverhogingen terugdraait (24% medewerkers, 27% FNV Finance-leden).

Groot draagvlak voor inmenging overheid om verhogingen ongedaan te maken

- 79% van het Nederlands publiek is voor ingrijpen van de overheid om salarisverhogingen ongedaan te maken.
- 34% vindt dat burgers verontwaardiging moeten laten blijken door het tekenen van petities.
- 40% vindt dat burgers moeten overstappen naar financiële instellingen die geen verhogingen hebben doorgevoerd bij hun bestuurders.

Van vakbonden wordt actie verwacht

- 50% van het Nederlands publiek vindt dat vakbonden zich in moeten zetten tegen verhogingen (Bij medewerkers is dit minder: (41%). Bij FNV Finance-leden is dit percentage 58%).
- 11% vindt dat vakbonden zich afzijdig moeten houden (16% medewerkers, 3% FNV Finance-leden. Bij FNV Finance-leden is dit percentage significant lager dan bij de andere twee groepen).

Hoge looneisen voor medewerkers en vakbondsbestuurders in de Raad van Commissarissen

- 45% van het Nederlands publiek vindt dat vakbonden moeten komen met een forse looneis voor medewerkers bij de cao-onderhandelingen (50% medewerkers).
- FNV Finance-leden steunen dit idee nog sterker (66%).
- 51% van het Nederlands publiek wil minimaal één vakbondsbestuurder in de Raad van Commissarissen om belangen van medewerkers te behartigen (52% medewerkers, 70% FNV Finance-leden).
- 54% van het Nederlands publiek is voorstander van een onafhankelijke ethische commissie die bij voorgenomen salarisverhogingen geraadpleegd moet worden (55% medewerkers, 66% FNV Finance-leden).
- 26% vindt dat het salaris van bestuurders in de financiële sector gemaximaliseerd dient te worden tot twintig keer het salaris van de minst verdienende persoon in het bedrijf (38% medewerkers, 51% FNV Finance-leden).
- 62% is voorstander van de koppeling van de salarisstijging van bestuurders aan die van de rest van de medewerkers (69% bij medewerkers en 83% bij FNV Finance-leden)

Bijlage: Onderzoekstechnische informatie

- **Veldwerkperiode**
 - Het veldwerk is uitgevoerd in de periode 27-03-2018 tot 04-04-2018.
- **Methode respondentenselectie**
 - Uit het StemPunt-panel van Motivaction.
 - Uit een door de klant beschikbaar gesteld adressenbestand.
- **Incentives**
 - De respondenten hebben als dank voor deelname aan het onderzoek punten voor het StemPunt spaarprogramma ontvangen.
- **Weging**
 - De onderzoeksdata zijn gewogen, daarbij fungeerde het Mentality-ijkbestand als herwegingskader. Dit ijkbestand is wat betreft sociodemografische gegevens gewogen naar de Gouden Standaard van het CBS.
- **Responsverantwoording online onderzoek**
 - In de veldwerkperiode is aan 10291 personen een uitnodigingsmail verstuurd. Op de slotdatum van het veldwerk (zie bij Veldwerkperiode) was het gewenste aantal vragenlijsten ingevuld en is de toegang tot de vragenlijst op internet afgesloten.
- **Bewaartermijn primaire onderzoeksbestanden**
 - Digitaal beschikbare primaire onderzoeksbestanden worden tenminste 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard. Beeld- en geluidsopnames op cd en niet digitaal beschikbare schriftelijke primaire bestanden zoals ingevulde vragenlijsten, worden tot 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard.
- **Overige onderzoekstechnische informatie**
 - Overige onderzoekstechnische informatie en een exemplaar van de bij dit onderzoek gehanteerde vragenlijst is op aanvraag beschikbaar voor de opdrachtgever.